

'Bulgaristan'da Bağcılık – durum, beklentiler ve fitosaniter problemler'

Автор(и): проф. д-р Борис Наков, Аграрен университет Пловдив; проф. д.с.н. Венелин Ройчев, Аграрен университет, Пловдив

Дата: 25.02.2019 *Брой:* 2/2019

Bağcılık, Bulgaristan'daki tarımın gelişimindeki iniş çıkışlara rağmen, her zaman tarımın kârlı bir alt sektörü olmuştur. Bu uzun süreli önem, esas olarak ülkenin ve bölgenin tarihi, dini, gelenekleri, mevzuatı, coğrafi konumu ve toprak-iklim koşulları ile bağlantılı olan üzüm üretimi ve işlemenin özgün doğası ve özelliklerine, ayrıca üzüm ve şarabın beslenme ve tıbbi özelliklerine bağlıdır.

Bağcılıkta her yıl tekrarlanan başlıca sorunlardan biri, ürünün hastalık ve zararlılardan korunmasıdır. Son 15-20 yılda asma agroknozlarındaki fitosaniter durum daha da karmaşık hale gelmiştir. Uygulamada iyi bilinen "eski hastalıklar" sürekli yayılmakta ve verim kayıplarına neden olmaktadır: mildiyö (*Plasmopara viticola*), külleme

(*Uncinula necator*), kurşuni küf (*Botrytis cinerea*). Son yıllarda, ekskoryoz (*Phomopsis viticola*) ve öütipa geriye ölümü (*Eutypa armeniacae*)'ne neden olan yeni ve oldukça zararlı patojenler de ortaya çıkmıştır.

Asma plantasyonlarının şu anki ve gelecekteki sağlık durumu, karmaşık önlemlerin uygulanmasını gerektirmektedir – organizasyonel ve agroteknik önlemler, örneğin:

Alan seçimi. Genellikle yeni plantasyonlar için parseller seçilirken, asmanın çevre koşullarıyla ilişkili biyolojik ve ekolojik gereksinimlerine uyulmamaktadır. Yeni bağlar, eski plantasyonların yerlerine ve toprağın viral hastalık vektörleri olan nematodlar ve bakteriyel kanser enfeksiyonu (özellikle sökülmiş bağ alanlarında ve orman arazilerinde) varlığı açısından sağlık durumu incelenmeden yeni parsellere kurulmaktadır.

Asma dikim materyali üretiminde, tabakalandırma için sterilize edilmemiş orman türleri talaşı kullanılmaktadır.

Son yıllarda, orman arazilerinde **Oomycetes** sınıfından yeni bir fitopatojen flora yayılmıştır – bu grup aynı zamanda bitkilerde Phytophthora hastalıklarının etmenlerini de içermektedir. Geriye ölüm (yaş çürüklük) belirtileri gösteren aşılı asma çeliklerinde /bu patojenler için spesifik semptomlar gösteren substratta, besi ortamlarında izole edildiğinde, bu patojen grubuna özgü yapılar tespit edilmiştir.

Ülkemizde ayrıca Rhizoctonia solani mantarı da tanımlanmıştır, ki bu mantar da enfekte talaşta bulunmakta ve aşılı asma çeliklerinin tabakalandırılması sırasında semptomlara neden olmaktadır.

Fitoplazmalar da dikim materyali ile bulaşmıştır, stolbur'un etmenleri olup yaprak pireleri ve aşılama yoluyla taşınmaktadır.

Literatürde, **Xylella fastidiosa** bakterisi asmada özellikle zararlı bir patojen olarak bildirilmektedir. Ülkemize dikim materyali ile bulaşma riski bulunmaktadır (Prof. Malenin'e göre, zaten burada mevcuttur).

Üzüm mahsulünün hastalıklardan korunması, esas olarak ve büyük ölçüde kimyasal yöntemin imkanlarını abartarak buna dayanmaktadır. Geçen yüzyılın ortalarına kadar mücadele esas olarak bakır ve kükürt içeren fungusitlerle yürütülmüştür. 1950'den sonra, sentetik fungusitler (zineb-, maneb-, captan bazlı ve diğer aktif maddelerle) uygulamaya geniş çapta girmiştir. Bunlar, dar etki spektrumuna, daha kısa kalıntı etkisine sahip, kolayca yıkanan ancak bitkilere toksik olmayan bakır içeren ürünlerin yerini almıştır. Yaygın olarak kullanılan zineb bazlı ürünlerin külleme gelişimini teşvik ettiği ortaya çıkmıştır, ki bu hastalık kısa sürede sadece Karadeniz ve Tuna bölgelerinde değil, tüm ülkede yayılmıştır.

1970'ten sonra, piyasada kimyoterapötik (iyileştirici) fungusitler de ortaya çıkmıştır, bunlar geniş bir etki spektrumuna sahiptir ancak uzun süreli ve uygun olmayan kullanımda, patojenler bunlara karşı hızla direnç

geliştirmektedir.

Hastalık kontrolüne yönelik alternatif yaklaşımlar geliştirilmemekte ve uygulanmamaktadır. Asma yetiştirme teknolojisinin önemli unsurları ya gerçekleştirilmemekte ya da hafife alınmaktadır. Ülkemizde ve yurtdışındaki bilimsel çalışmalar, yeşil operasyonlar uygulandığında olumlu sonuçlar göstermektedir. Örneğin, taç seyreltmesi, salkım oluşumu sırasında salkım etrafındaki yaprakların uzaklaştırılması durumunda, kurşuni küf ve külleme insidansı, kontrollere kıyasla %5.30 ile %20 aralığında daha düşüktür.

Kimyasal mücadele her zaman patojenlerin biyolojik özelliklerine ve bitki gelişiminin kritik fenofazlarına uygun olarak yürütülmemektedir. Örneğin, külleme etmeni asma tomurcuklarında miselyum olarak hayatta kalır ve ekskoryoz etmeni ilk 1 ila 4 boğum arasında hayatta kalır, bu da 2-4 cm uzunluğunda sürgünler fenofazında kadar erken mücadele gerektirir. Bir diğer örnek ise, çiçeklenme sırasında mücadele gerektiren kurşuni küfün çiçeklenme formudur.

Asmanın biyolojik potansiyeli ve patojenlere karşı savunma reaksiyonları, karmaşık önlemler uygulandığında artar – alan seçimi, dengeli gübreleme, sulama, çeşit yapısı, vb. Şu anda çeşit seçimi, üretimin pazarlanması ile belirlenmekte, patojenik flora ya karşı direnci dikkate alınmamaktadır.